

מעדני אשר

גיליון שצ"ח

(שנה ט')

פרשת שמות תשע"ב

י"ל ע"י

מכון "מעדני אשר"

מי שנתחייב מיתה בבית דין האם כשיתכן שיהא לו ילדים טובים אין צריך להרוג אותו?

בפרשתו ב' י"א י"ב וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי.

הנה רש"י כתב ואין איש אין עתיד לצאת ממנו איש שיתגייר, משמע דאם היה עתיד לצאת ממנו איש שיתגייר או שום צדיק, לא היה הורג אותו.

יש להקשות: וכי המחויב מיתת בבית דין אם יתכן שיצא ממנו ילדים טובים לא היו הורגים אותו, בוודאי שהיו הורגים אותו, א"כ קשה הרי כאן נתחייב מיתה מדינא, שהרי עבר אותו מצרי על איסור אשת איש כמו שמבאר ברש"י וגוי מוזהר על העריות, וכן נמי הכה את ישראל שחייב על זה מיתה כמו שמבאר בגמ' סנהדרין נ"ח ע"ב א"כ מדוע בדק משה רבינו אם עתיד לצאת ממנו צדיקים, הרי אפילו אם היה עתיד לצאת ממנו צדיקים היה לו להורגו, כיון שנתחייב מיתה ע"פ דין, כך מקשה במזרחי בפרשתו, וכן בגור אריה בפרשתו, וכן בנחלת שבעה סימן א', וכן בחדושי הגר"ז סימן פ"ה, וכן במהר"ל דסקין בפרשתו.

ומתוצים המפרשים: דמדינא לא היה חייב המצרי מיתה בידי אדם לא על איסור אשת איש ולא על הכאה, דעל איסור אשת איש לא היה חייב מיתה בידי אדם, כיון דמשה לא ידע שבא על אשת איש רק על פי רוח הקודש, ואף על גב דגוי נהרג אף בלא התראה ואף בעד אחד סנהדרין נ"ז וכן ברמב"ם הל' מלכים ט' י"ד עד אחד מיהא בעינן, ומשה לא ידע זה כי אם ברוח הקדש, אבל אם היה רואה אותו אפילו בלא שום עד היה לו להרוגו, דלא תהא שמיעה גדולה מראיה, ראש השנה כ"ה ב' וכיון שלא היה מחוייב הריגה, לא היה לו להרוגו אף על פי שהוא חייב מיתה, אילו היה מסופק לו, שמא יצא ממנו תולדות צדיקים, כך כתב המזרחי, וכן מהר"ל מפראג בגור אריה.

ובצל"ח סנהדרין נ"ח ע"ב מיישב ביסוד זה קושיא חמורה: על הא דילפינן בגמ' סנהדרין נ"ח ע"ב מכאן דמצרי שהכה את ישראל חייב מיתה, דיש להקשות איך ילפינן מזה, הרי איתא ברש"י שהרוג משום עבירה של אשת איש, ומתוך: דאף דק"ל סנהדרין נ"ז דבן נח נהרג בעד אחד ובדיין אחד, מ"מ בידיעה בלא עד אינו נהרג, ומשה שידע ברוח הקודש אפילו עד אחד לא היה שם ואינו חייב מיתה על זה, לכן שפיר ילפינן דהחויב משום מכה את ישראל.

ועל איסור מכה את ישראל נמי לא היה חייב מיתה, ע"פ מה שכתב הרמב"ם פרק י' מהלכות מלכים הלכה ז' דנכרי שהכה את ישראל אע"פ שהוא חייב מיתה אינו נהרג, דהוא מחויב מיתה רק בידי שמים, א"כ לא היה חייב להרוגו, ולכן אילו היה יוצא ממנו תולדות טובים לא היה הרוגו כיון שאינו חייב.

מעדני אשר: יש להעיר איזה היתר היה למשה להרוג את המצרי, וכי מותר להרוג מי שחייב מיתה בידי שמים.

וכתב בחידושי הגר"ז סימן פ"ה דלכן הרוגו בשם המפורש כמו שכתב ברש"י, דהיינו מיתה בידי שמים, ובמיתה בידי שמים יש מקום לחשבונות, ואם היה עתיד לצאת ממנו איש שיתגייר, לא היה יכול להמיתו, וכן כתב המהר"ל דסקין בפרשתו, וכעין זה בדברי שאול בפרשתו, וכן ביציב פתגם, ובענין ההורג נפש ע"י שם אם חייב משום רציחה עיין אריכות גדולה בספר מעדני אשר פרשת שמות תשס"ח.

יש להקשות: לשיטת הר"ן סנהדרין נ"ח ע"ב דסבירא ליה שכן נח שהכה את ישראל חייב מיתה בידי אדם, א"כ קושיא במקומה עומדת מדוע בדק אם עתיד לצאת ממנו צדיק וצ"ע.

מי שמוצא מת גוי האם יש חיוב לקבורו?

בפרשתו ב' י"ב וירא כי אין איש ויטמנהו בחול.

הנה הרמב"ן בראשית פרק ל"ז כתב מנהג רוצחי מסתרים להרוג הנרצח ולקבורו ולכסותו דמו בעפר, כענין שנאמר שמות ב' י"ב ויטמנהו בחול, משמע מדבריו שלא טמנו משום חיוב קבורה אלא משום לכסות את הדבר.

יש להקשות: לשיטת הפוסקים דיש חיוב לקבור מת גוי רמב"ן פרשת כי תצא, ובשור"ת חות יאיר סימן קל"ט, מנחת חינוך מצוה תקל"ז ובשו"ת דובב משרים ח"א סימן נ"ח, וחמדת ישראל ח"ב ע"מ כ"ג, יד שאול יור"ד שם"ט ס"ק ג', וכן בספרו שו"מ מ"ק סימן קנ"א, עיין במהרש"א סנהדרין מ"ו ע"ב, ובספר מעדני אשר פרשת חיי שרה תשס"ח אריכות בענין חיוב קבורה למת נכרי א"כ קשה על מה שכתב הרמב"ן דטמנו כדי להחביאו מדוע לא טמנו משום קבורה, ומיסתבר דכיון דהאבות קיימו כל התורה עד שלא ניתנה א"כ ה"ה משה רבינו, ומדוע לא קיים מצות קבורה, מעדני אשר.

איכא כמה תרוצים:

- כיון דחשש מאימת המלך לכן לא הספיק לקבורו רק טמנו מהר שלא ידעו מהמיתה, מעדני אשר
- ע"פ מה שכתב בספר אוצר יד חיים סימן תקנ"ע דבחו"ל שלא שייך לא תטמא אדמתך אינו חיוב לקבור עכו"ם לכ"ע, לפי הנ"ל אתי שפיר דכאן היה במצרים לכן לא היה חייב קבורה, מעדני אשר.

גליון זה נודב ע"י ידידינו הרבני הנגיד הנכבד

הרה"ג רבי יצחק יהודה שפירא שליט"א לונדון

לדגל יומא דהילולא רבה של זקינו

הגה"ק רבשכבה"ג מרן הכתב סופר זיעוכי"א החל ב"ט טבת

יהא רעוא שזכותו הגדולה של בעל ההילולא תגן עליו ועל בני ביתו ויוצי"ח להתברך בכל מילי דמיטב

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנדיב הנכבד

הרב אליעזר גוטליב שליט"א ליקווד

לעילוי נשמת אביו

הרב זוסיא ארי' לייב בן הרב שלמה ז"ל

נלב"ע כ' טבת ת.ג.צ.ב.ה.

איך היה מותר למשה להרוג המצרי שהכה

הרי דינא דמלכותא דינא וצריך להכות במי שאינו עובד?

יש להקשות: איך הרג משה את המצרי בלי ששאל מדוע הכה את העברי, ואף דבן נח המכה את ישראל חייב מיתה, מ"מ הרי קי"מ ל ח"מ סימן ש"ט דדינא דמלכותא דינא, והכא הרי פרעה גזר על ישראל שיעבדו ומינה עליהם נוגשים שאם לא יעבדו יכו אותם ואפשר עבר העברי על מצות המלך לכן היכה אותו, כך הקשה באמרי שפר להגאון רבי שלמה קלוגר בפרשתו, וכן בבבלי דוד בפרשתו.

איכא כמה תרוצים

א. כיון שהמצרי בעת שהכה את העברי פנה לכל המקומות שם סביבותיו לראות אם אין אדם רואה ההכאה, ואם היה הצדק עם המצרי לא הויא ליה מורא להכות בפני עיני כל למען ישמעו ויראו מלעבור עוד על מצות המלך, על כן ידע משה רבינו שאין הצדק עם המצרי, כך תירץ בבני דוד בפרשתו.

ב. ע"פ מה שכתב הטור ח"מ סימן ש"ט דלא נאמר דינא דמלכותא דינא, אלא א"כ משה גזירתו על כל העם, אך אם גזר תקנות למקומות מסוימים, אין בזה דינא דמלכותא דינא, לפי הנ"ל אתי שפיר דכאן כיון שהיה הגזירה רק על בני ישראל ולא על המצרים לכן לא שייך כאן דינא דמלכותא דינא, כך תירץ בבני דוד בפרשתו.

ג. ע"פ מה דאיתא במדרש ילקוט שמעוני שמות רמז קס"ז מכה איש עברי מאחיו היינו מאחיו הקהתיים, וא"כ לפי דעת המדרש שזה המוכה היה מהקהתי משבט לוי, לכן היה חייב מיתה שהרי שבט לוי לא נתשעבדו כלל, והיה אסור לו להכות אותו, כך תירץ באמרי שפר בפרשתו, וע"ש שבמאי מדרש שחולק שהיה משבט דן ועיין בצ"ח סנהדרין נ"ח ע"ב נמי דן במחלוקת המדרשים.

ד. הכה אותו יותר מדאי לפי הנ"ל אתי שפיר, כך תירץ הגאון רבי ישראל שוורץ שליט"א רב ואב"ד תל ציון ראש כולל תלמידי הכת"ס, ור"מ בישיבת סוכטשוב מרבני המערכת.

מדוע לא חשבינו את האיסור של הכאה

בין השבע מצוות בני נח שהם מצווים בזה?

הנה הכסף משנה הלכות מלכים פרק י' הלכה ו' הביא ראייה לשיטות הרמב"ם שנכרי המכה את חבירו אינו חייב מיתה בידי אדם מדשקלין וטרינן בגמ' מכות ח' ע"ב אם גר תושב שהרג את ישראל גולה או נהרג, ואם איתא לשקול וליטרי בחובל בישראל אלא ודאי אע"פ שחייב מיתה, אינו נהרג, וקרא דויפן כה וכה אסמכתא בעלמא הוא.

אבל המהרש"א סנהדרין נ"ח דחה ראייה זו: וז"ל ואין ראייתו מכרעת, דהתם בשוגג איירי ומסתתיה שיהרג בשוגג על הריגתו ולא על חבלתו ועוד דמשום הריגת בר מיניה הוצרך למינקט הריגה דגר תושב אינו חייב על גר תושב בחבלה בעלמא.

וכתב המהרש"א דנראה דטעמו של הרמב"ם מדלא קחשיב ליה בהדי שבע מצוות, על כרחך היינו טעמא משום דאין נהרג עליו על פי בית דין כמו שנהרג על ז' מצוות דאזהרתן מויצו ה' וגו' זו היא מיתתן.

ובערוך לנר סנהדרין נ"ח עמוד ב' כתב טעם מדוע לא חשבה בשבת מצוות, דלא קחשיב אלא מה שהוא משום ב"נ דהיינו המצות שחייב עליהן מחמת שהוא ב"נ אבל גוי שהכה ישראל אין החיוב מחמת שהוא ב"נ דהא אם הכה ב"נ אחר אינו חייב ולא חייב רק משום שהכה ישראל ולא הוי דומיא דאינך לכן לא קחשיב בהדי שבע מצוות.

ובצל"ח סנהדרין נ"ח ע"ב כתב דלכן לא חשבה בין שבע מצוות הוויא בכלל גזל.

מדוע נקרא משה רבינו על שם משה

הרי היה צריך להיקרא משוי?

בפרשת ב' ויגדל הילד ותבאנה לבת פרעה ויהי לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתנהו.

איתא במדרש רבה וז"ל מכאן אתה למד מתן שכתן של גומלי חסד, אף על פי שהרבה שמות היו לו למשה, לא נקבע לו שם בתורה אלא כמו שקראתו בת פרעה, ואף הקב"ה לא קראו בשם אחר.

יש להקשות: כיון דהטעם שקראו למשה על שם שם שמן המים משיתנהו מדוע נקרא בשם משה דמשמע שהוא משה את אחרים, הרי היה צריך להקרא משוי שהוציאו אותו, כך מקשה בטור על התורה, בחזקוני בפרשתו, וכן באבן עזרא וכן בכלי יקר שמות ו' ב', וכן החיד"א בספרו פני דוד, וכן במעגלי צדק בפרשתו.

איכא כמה תרוצים:

א. נתכוונה לומר כמו הוא היה בצרה והצילו אותו, כך הוא יציל אחרים כשיהיו בצרה, נתנבאה ולא ידעה מה שקראתו משה, שהוא משה את ישראל מן המצרים ומן הים לכן קראתו משה הוא יוציא את אחרים, כך כתב במדרש בפרשתו, וכן בחזקוני.

ב. בשכר שהיא הוציאתו מהמים הוא יוציא אותה מגיהנום שכבר ברדתה לרחוץ אמרו בגמ' סוטה שרחצה מגלולי בית אביה וכבר רוח נכון חדש בקרבה ועל כן קראתו משה כי הוא יוציאנה מאפילה לאורה, כך תירץ החיד"א בספרו פני דוד בפרשתו.

ג. משום שראתה שנשתרבב אמתה והיה לפלא בעינה על כרחך שהילד הזה משך היד אצלו וא"כ היינו משה לשון מוציא ומושך אצלו, כך תירץ במעגלי צדק בפרשתו מובא בבני דוד בפרשתו.

ד. לפי מה שכתב בספר שלשלת הקבלה, שמוש בלשון מצרי מים, ואם כן להכי קראה אותו משה כי מן המים משיתנהו דייקא כי משה לשון מים, ולכן קראה אותו משה ולא נמשה או משוי, כי היא לא קראה אותו על שם המשיכה מן המים רק על שם המים עצמן, כך כתב בספר נחלת שבעה שטרות סימן מ"א.

מדוע היה משה רבינו כבד פה וכי נאה למנהיג שיהא בעל מום?

בפרשת ד' ויאמר משה אל ה' לא איש דברים אנכי גם מתמול שלשום וגו' כי כבד פה וכבד לשון אנכי.

הנה בכתב סופר בפרשתו דבשבת זו חל יומא דהילולא דיליה כתב דבר נפלא לתרץ את קושיית הרמב"ן מדוע היה צריך לומר גם מתמול שלשום, וכתב דיש כמה סוגים של דרשנים יש מי שבטבעו גם אם לא יסדר לעצמו דבריו תחילה יוכל לדבר לפני מלכים ושרים כי לשונו עט סופר מהיר, ויש מי שיקשה עליו לדבר צחות דברים המושכים לב בני אדם אבל צריך זמן שיסדר דבריו לעצמו תחילה כמה פעמים ולברר הדברים הראוי להגיד בפני רבים, אבל מי שהוא כבד פה בטבעו בעל מום מלידתו אף אם יכין עצמו כמה ימים לא יוכל לדבר כי כבד פה, וזה מה שאמר משה לא איש דברים אנכי גם אם אני יכין מאתמול או משלשום כיון שאני כבד פה.

הנה הרמב"ן בפרשתו כתב נראה בעיני שלא רצה להסיר ממנו כובד הפה בעבור שהיה בו ממעשה הנס כמו דאיתא במדרש רבה א' כ"ז שמשא לא היה כבר פה מלידתו, אלא כאשר היה קטן היה נוטל כתרו של פרעה ומשימו על ראשו, וחרטומי מצרים אמרו מתיראין אנו מזה שנוטל כתרך ונוטל כתרך ונותנו על ראשו וכו' והיה יתרו יושב ביניהם ואומר להם הנער הזה אין בו דעת, אלא בחנו אותו, והביאו לפניו בקערה זהב וגחלת, אם יושיט ידו לזהב, יש בו דעת והרגו אותו, ואם יושיט ידו לגחלת, אין בו דעת ואין עליו משפט מות, מיד הביאו לפניו ושלח ידו ליקח הזהב ובא גבריאול ודחה את ידו ותפס את הגחלת, והכניס ידו עם הגחלת לתוך פיו ונכוה לשנו, וממנו נעשה כבד פה וכבד לשון, ולנשאר בזה כדי שיזכרו את הנס.

ובדרשות הר"ן דרוש ג' כתב דלכן היה משה כבד פה שלא יאמרו שניתה תורה ע"י משה רבינו שהיה מוכשר בדיבור ומושך את הציבור בדיבור, וכן כתב ביד המלך הלכות יסודי התורה פרק ז' דמרע"ה שהיה כבד פה, זה לא היה מצד חסרון, ועיין שו"ת חתם סופר אור"ח סימן י"ב.

איך התירו הנדר שעשה חמיו של רבי עקיבא

שלא יהנה רבי עקיבא מנכסיו הרי אין פותחין בנולד?

בפרשת ד' י"ט ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך.

איתא במשנה נדרים ס"ד ע"א אמר רבי אליעזר פותחין בנולד היינו מי שעשה נדר ואח"כ נולד איזה סיבה שאם היה יודע את זה בשעת הנדר לא היה נודר, מתירין לו את הנדר, ויליף מפרשת דאמר ליה הקב"ה למשה אע"פ שנדרת לא לשוב מצרים מ"מ מתו כל האנשים המבקשים את נפשך, חזינן דאע"פ שהמיתה לא היה בשעת הנדר ורק נולד אח"כ מתירין את הנדר.

אבל חכמים אוסרים להתיר נדר בדבר שנולד אח"כ כיון דבשעת הנדר זה עדיין לא היה, דדוקא פתח דשכיח משוויא ליה לנדר נדר טעות אבל נולד לא, כך כתב הר"ן שם.

ודוחים רבנן הראיה מהנדר שהתירו למשה: דשם לא היה מיתה ממש, אלא עניות שחשיבא כמיתה.

נחלקו המפרשים מה הכוונה בדחיה של רבנן: דמה איכפת לן מה האונס החדש שקרה סוף סוף זה נולד.

יש מפרשים דכתבו: דהכוונה שהעניות כבר היה בשעת שמשה נדר רק משה לא ידע מזה לכן לא הויה נולד, כך כתב בפירוש הקונטרס שם, וכן בשיטה מקובצת שם.

ויש מפרשים דכתבו: דהכוונה דעניות נולד דשכיח ובכזה נולד פותחין משא"כ מיתה נולד דלא שכיח, כך כתב הר"ן שם וכן הרא"ש, ומביאים דמבוארין בירושלמי

ובבית יוסף יור"ד סימן רכ"ח הקשה על פירוש זה וז"ל ותמיהא לי מילתא דהא חזינן דמיתה מצויה בכל יום ואין לך מילתא דשכיח טפי מינה והיכי חשיב לה תלמודא מילתא דלא שכיח טובא.

ומתרץ הבית יוסף: דנהי דשכיחא מ"מ למות שונאיו בחייו לא שכיח טובא דהא אשכחן דוד המלך צווח ואומר תהלים ל"ח כ' ואויבי חיים עצמו, אי נמי כל כך שכיח שימות זה בחייו של זה כמו איפכא דאע"פ שזה בחור זה זקן הא כמה גמלי סבי טעיני ממשכי דהוגני סנהדרין נ"ב וכיון דשקולים הם לא חשבינן מיתה דאיך בחיי זה שכיחא.

הנה איתא בגמ' כתובות ס"ב ע"ב ס"ג ע"א נדרים נ' ע"א דכלבא שבוע הדיר את רבי עקיבא מנכסיו כיון שראה שנעשה אדם גדול אמר אדעתא דגברא רבה לא נדרנא והתירו לו את הנדר.

יש להקשות: הרי קימ"ל דאסור לפתוח בנולד דאמרין בגמ' נדרים ס"ד ע"א דאין פותחין בנולד כיצד אמר קונם שאיני נהנה לפלוני ונעשה סופר אין פותחין לו בזה, א"כ איך פתחו לכלבא שבוע בדבר נולד דהיינו שנעשה גברא רבה, כך הקשה בתוס' כתובות ס"ג ע"א, וכן הר"ן נדרים נ' ע"ב, וכן הרשב"א כתובות ס"ג ע"א, וכן הר"ן נדרים נ' ע"ב, וכן הרשב"א כתובות ס"ג ע"א, וכן בבית יוסף יור"ד סימן רכ"ח, וכן בט"ז יור"ד סימן רכ"ח ס"ק ו, וכן בהפלאה כתובות ס"ב ע"א.

איכא כמה תרוצים:

א. הכא לא חשיב נולד כיון שהלך לבי רב דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול, כך תרצו בתוס' כתובות ס"ג ע"א.

יש שהעירו על התוס' מהא דאיתא במדרש ויק"ר פ"ב א' וכן בקהלת רבתי פ"ז מ"ט על הפסוק קהלת ז' כ"ח "אדם" מאלף מצאתי" אלף נכנסין לביהמ"ד ואחד יוצא מהם להוראה דלא כולם מצליחים כך הקשה בשו"ת שיח יצחק סימן תפ"ב.

אבל בט"ז יורה דעה סימן רכ"ח תמה על תרוץ זה: וז"ל ותירוץ זה דוחק דמשמע בסוגיא לכאורה דבן כלבא שבוע לא ידע בשעת נדרו שר' עקיבא הלך לבי רב, א"כ הויה נולד.

ב. כגון דתלה נדרו בדבר, שפירש בשעה שנדר על דעת אם לא יעשה סופר דבענין זה לא הוה נולד כדתנן נדרים ס"ה ע"א קונם שאיני נושא את פלונית שאביה רע אמרו לו מת או עשה תשובה כו' ופריך בגמ' מת נולד הוא וה"ה עשה תשובה ומשני אמר רב הונא נעשה כתולה נדרו בדבר ורבי יוחנן דמשני התם בענין אחר לאו משום דפליג אתולה נדרו בדבר אלא דלא חשיב ליה כתולה נדרו בדבר, כך תרצו בתוס' כתובות ס"ג ע"א.

ג. דווקא שהיה עם הארץ בשעת הנדר הויה נולד, אבל הכא כבר היה יודע רבי עקיבא פרק אחד כשקדש את בתו ולא נולד הויה, כך תירץ בחידושי הרשב"א כתובות ס"ג ע"מ א'.

ד. שאני הכא כי היא לא נתקדשה לו אלא על דעת שיהא צורבא מרבנן ואילו הוה ידע אביה כן לא היה נודר והוה ליה כעין נדרי טעות אלא דכיון שנדר סתם צריך התרה ולא הוה נדר טעות ממש, ואפשר כי הוא בפירוש תלה נדרו כשהוא עם הארץ והוה ליה נדר טעות ממש כאומר קונם אשתי נהנית לי שגגבה את כסי נדרים כ"ה ב' והיינו דלא אמרינן דשרא ליה משמע שהותר הנדר מאליו, כך תירץ בחידושי הרשב"א כתובות ס"ג ע"מ א'.

ה. ע"פ מה שכתב הרמב"ם פרק ו' מהלכות שבעות דהא דאין פותחין בנולד כיצד נשבע שלא יהנה בפלוני ונעשה סופר העיר, הוואיל ולא ניחם על שבעות אין פותחין לו בדבר זה, ואפילו אמר הוא מעצמו אילו הייתי יודע לא הייתי נשבע אין מתירין לו הוואיל ועדיין לא ניחם אלא רצונו שלא יהנה לו ושלא יעשה זה סופר אבל אם ניחם הוא מעצמו מפני הנולד ונהפכה דעתו מתירים לו וכן כל כיוצא בזה, לפי הנ"ל מתורץ דשאני התם שניחם מפני הנולד ונהפכה דעתו דהא ודאי ניחא ליה לבן כלבא שבוע שנעשה רבי עקיבא גברא רבה וליתנהי מיניה ומשום הכי אהני ליה פתחא דנולד וכי תנן אין פותחין בנולד היינו דוקא היכא שעדיין לא ניחם אלא רצונו שלא יהנה ושלא יעשה זה סופר, כך כתב בבית יוסף יור"ד סימן רכ"ח.

ובבית יוסף תמה על הרמב"ם: א"כ מאי מיייתי רבי אליעזר ממשא הא איהו היה ניחא ליה דלימותו הנך גברי וליהדר איהו למצרים ודמי לההיא דרבי עקיבא עם בן כלבא שבוע ושמא י"ל דרבי אליעזר לא מיייתי אלא לומר דכיון דאשכחן שם נולד בעלמא דפותחין בו מיניה ילפינן לכל נולד דמנא לן לפלוגי ביניהו ורבנן אהדרו ליה דאין משם ראה דהתם לא הוה נולד אלא נדר בטעות.

ו. שאני הכא דר"ע על דעת שיעשה סופר נשאה כדאיתא בגמ' כתובות ס"ב ע"ב בהדיא וכיון שכן לאו נולד הוא דשכיח טובא שילמוד פרק אחד והלכה אחת. כך תירץ בר"ן נדרים נ' ע"מ ב'.

ז. רבי עקיבא לא בהכי שרא נדריה, אלא שנתכוין לראות אילו היה יודע שחנתו תלמיד חכם אם היה מתחרט או שרצה להודיעו שהוא היה חתנו, וכשראה שנתחרט פתח לו ממקום אחר בכבוד בתו וכדתנן נדרים ס"ו א' פותחים לו לאדם בכבוד אשתו ובניו, וכדאמרין בירושלמי נדרים פרק ר' אליעזר חדא אתתא נדרה מן בריתה אתת לגבי ר' יוחנן אמר לה אלו הוית ידעת דברתך נסבא שום ביש מי הוית נדרת אמרה ליה לא ושרא לה, והכא נמי כיון דברתיה הות נסבא שום ביש כדאמר לה ההוא גברא מדברת אלמנות חיות ומיכסיף לה ובנדרים פרק הנודר אמרינן גבי האי עובדא דא"ל חד רשע לדביתהו דר' עקיבא שפיר עבד לך אבוך דלא רחים לך דברת אלמנות חיות כולה שניך, כך תירץ הרשב"א כתובות ס"ג ע"א.

מכתבים למערכת

מדוע היה צריכים חכמים לתקן שחיבת אדם בקבורת אשתו הרי מן התורה יש לו חיוב לקבור את אשתו כמו שאר קרוביו

מה שהקשתם בשם האחרונים מדוע היה צריכים חכמים לתקן שחיבת אדם בקבורת אשתו כמבואר במ"ק כתובות מ"ז ע"ב הרי מן התורה יש חיוב לאדם לקבור את קרוביו, ותרצתם בכמה אופנים.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א הוסיף בחיובי הדת

נראה לתרץ, דהרי אם רק מחמת החיוב של קרובים הרי יש לה עוד קרובים כגון אב או בן ויכול הבעל לדחות שהאב או הבן יקבור לכן יש תקנה דהחייב מונח רק על הבעל, ועוד נראה לתרץ ע"פ מה דמבואר בש"ע אה"ע סימן פ"ט ס"ק א' דהבעל חייב בכל צרכי קבורתה ובכלל זה להספידה ולהביא מקוננת אם כך היא מנהג המדינה, והנה זה ודאי אינו על קרובים רק על הבעל.

כשאדם פגע בחבירו וביקש ממנו מחילה האם צריך עוד לעשות תשובה על שפגע בו
מה שהבאתם בשם השלי"ח פשוט ודאי שבחטא שבין אדם לחבירו אף שביקש מחילה מחבירו עם כל זאת צריך תשובה שימחול לו הקב"ה.

הגאון רבי נתן בנימין עקשטיין שליט"א הוסיף בחיובי הדת לומר

נראה לציין בזה דברי הפרי מגדים אה"ח סימן תר"ז שהוא תמוה לי הרבה זמן שכתב וז"ל שיש בחטא בין אדם לחבירו תרתי דהיינו גם חלק של בין אדם למקום כגון גזל, ואם הקניט חבירו בדברים או עני המהפך בהרבה וכדומה צ"ע דיש לומר דלא היא רק בין אדם לחבירו ע"כ דבריו ולא זכיתו להבין דבריו הקדושים דאין אפשר לומר שיש חטא בין אדם לחבירו אם לא שנצטוו עליו מהקב"ה שלא להקניט למשל חבירו בדברים ובע"כ שכל ענין של בין אדם לחבירו הוא חטא רק אם הקניט לא רוצה שנעשנו.

הרה"ג עבי יהודה גולדשטיין שליט"א ר"מ בשיבת וילקומי אשדוד

נראה לציין מה ששמעתי בשם הגה"צ ר' מרדכי צוקרמן דיוסף לא היה יכול למחול לאחיו, דאמנם על הצער שהיה לו היה יכול למחול, אבל על הפסד התורה שלמד אצל יעקב אין לו אפשרות למחול.

מדוע כשמטודים ביום כיפור אומרים את היידי בניעמה בנגינה הרי היה צריך לומר בכני

מה שהקשתם בשם אחרונים מדוע אומרים וידוי ביום כיפור בניעמה ובנגינה, הרי היה צריך לומר בכני בידוי, ותרצתם בכמה אופנים.

הרה"ג פנחס מנחם דאוויד שליט"א ירושלים מח"ס דברי פנחס

נראה לציין שיהיה מענינת שיהיה בין כ"ק האדמורי"ם בעל הבית ישראל וצ"ל לבין הגאון הנחל רבי יחזקאל אברמסקי וצ"ל בעל החתן יחזקאל שפעם בשיחה אחת דיברו על המנהג המקובל בטר לדרבנות בניעונים של ערבה ושל שמחה אפילו בתפלות של ימים נוראים, והתעניין הגאון הנ"ל מה פשר המנהג הזה, וכי אין ראוי יותר בימים אלו דריבנות בכניות ובחניונים שיתעוררו בתשובה, אמר לו הבית ישראל וצ"ל דמצינו שיעקב אבינו ע"ה כשביקש לגלות את הקץ נסתלקה ממנו שכניה, ולכאורה מדוע נסתלקה ממנו שכניה, ואם כדו שלא יתפרסם הקץ, הלא יכול הקב"ה לצוותו שלא יגלה, אלא הפשט כמו שדיחה אמר המגיד ר' הירש מואדיליא וצ"ל אביו של הדקדוקי בנס מפשיטא וצ"ל בחיוב עשה לנאה שכאשר ביקש יעקב לגלות את הקץ צפה בחודות הבאים וראה בצער הגלות הנורא עד כי נעצב אל לבו ממלא נסתלה שכניה היינו כי אין השכינה שורה אלא מרתך שמחה, וממילא בלא שמחה גם בכניות וועקת לא יועיל להשראת השכינה, וממילא יש לומר דה"ה לגבי היידי ביום כיפור.

הרב יעקב ישראל מייזנער שליט"א לונדון

נראה לתרץ, שרק בידוי שהוא אומר מעצמו צריך לומר בכני משא"כ ביום כיפור שהיידי הוא נוסח התפלה ויתכן שיש שם עבירות שלא שייכות לו, א"כ שייך שפר לומר אותו בניעמה.

האם אונן מותר לשמש כסנדק בכרית

מה שהבאתם מחלוקת הפוסקים האם אונן מותר להיות סנדק כיון שאינו אומר שום ברכה.

הרה"ג רבי יחיאל משה דנציגר שליט"א מודיעין עילית

נראה להעיר, דאולי כיון שהסנדק דומה למקטיר קטרת כמו שבבואר ברמ"א וז"ל והרי ידוע שכהן אונן שעובד בבית המקדש חילל עבודתו ועבודתו פסולה כמו שבבואר ברמב"ם הלכות באת המקדש ב"ה ו' לכן אע"פ שאינו עושה ברכה מ"מ כיון שדומה למקטיר קטרת לכן אין לו להיות סנדק.

תגובות אפשר לשלוח עד ליום ג' בערב בלבד
להרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א
לפקס המערכת: 057-7961607 או למייל: leviber@gmail.com
לבידורים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560
מי שמעוניין להצטרף אלינו המניינים נא להתקשר למערכת

איך ביקשו אחי יוסף מחילה מיוסף הרי אינו יכול למחול דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול

מה שהקשתם בשם אחרונים איך ביקשו אחי יוסף מיוסף מחילה, הרי קימ"ל כתובות י"ז ע"א מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, והרי יוסף היה מלך במצרים, א"כ איך ביקשו ממנו מחילה, הרי אינו יכול למחול, ותרצתם בשמונה אופנים.

הגאון רבי יהושע העשיל פארווא שליט"א מאנטשטר

נראה להעיר דהרי השבטים דנו אותו כדון רודף ולכך דנו אותו למיתה ואין לו לדיין אלא מה שענינו ראות, ואח"כ כשנודע להם שנתום ביקשו סליחתו ולמה לא יסלחו.

הרב יחיאל מיכל הלוי פריעדמאן שליט"א מאנטשטר

נראה לתרץ ע"פ מה שהבאתם בשם התוס' שבנות ל' ע"ב דלכן יכול תלמיד חכם למחול על כבודו, לתלמיד חכם התורה דיליה הוא, משא"כ מלך הוא מצד שהעולם אי המדינה מינוי אותו מלך וכיון שכתבו בו לו מצד המדינה אינו יכול למחול, לפי הנ"ל אתי שפר מדוע היה יוסף יכול למחול ע"פ מה שכתב הבית הלוי בפרישת וישב דה"ה וישפ' שאחי יוסף פתרו ליוסף החלוש הראשון ויעקב פתר לו החלוש השני, ולפי דברי חז"ל שכל החלומות הולכין אחר פה, נמצא שמלך יוסף בוכותם ולא מצד העולם או המדינה לכן היה יכול למחול.

הרב יעקב וזיאנץ שליט"א בחיל

נראה לתרץ, כיון דמעמדו של מלך השתלשל והיא תוצאה ישירה מפגיעתם בו ולולי זה לא היה מלך, וממילא אם נאמר שאין יכול למחול מחמת שהוא מלך היא סתירה על עצם היותו מלך, לכן מהני המחילה.

הרב חיים יהודה בראכפעלד שליט"א ירושלים כולל סאבוב

נראה לתרץ, דידוע שמידת חסידות הוא שימחול לחבירו אף קודם שביקש מחילה ממנו, וא"כ יוסף הצדיק מרוב קדושתו וחסידותו מיד כשורקו אחיו לבור ומכרו להישמעאלים מחל להם במחילה גמורה, לפי הנ"ל אתי שפיר.

הרב יואל אברהם מושקוביץ שליט"א ירושלים כולל סאבבאר

נראה לתרץ, ע"פ מה דאיתא בשדי חמד חלק ה' דברי הכתובים סימן מ"ה בשם משנת ר' אליעזר דאפשר דווקא מעצמו הוא דאינו רשאי למחול, אבל אם ישפיל עצמו המורד בו ויבא אליו בבקשה ותחנונים אפשר דרשאי למחול, לפי זה אתי שפיר.

הרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א ירושלים ר"מ בירושלים מח"ס כרם שלום

נראה לתרץ, דבחדושי אהל משה לראי הרבין סו"ה י"ב כתב שמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול דווקא בעולם הזה, אך בעולם הבא כבודו מחול, לפי זה א"ש דהם ביקשו מחילה מיוסף לעולם הבא ולא יענשו ולא ירבוץ עליהם חטא זה.

הב"ח אפרים פישל רובנשטיין נ"י ישיבת כוכב מיעקב טשעבין

מה שתרצתם בשם המקנה דקודם מתן תורה לא היה הדין של מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, יש להעיר דהישמח משה פרישת וישב כתב דהמחלוקת של יוסף ואחיו היו שיוסף סבר שיש להם דין ישראל וצריכים לקיים הכל כמו לאחר מתן תורה ואחיו לא סברו כן, לפי זה אי אפשר לתרץ כמו המקנה.

הב"ח יצחק הכהן איוק נ"י ישיבת צאנו נתניה

הב"ח י"ח ישעיה יעקב לייפער נ"י ת"ת דרכי אבות קרית צאנו נתניה

נראה לתרץ, דדוקא לעמו אין יחול למחול, משא"כ לשאר אדם שאינו מהמלוכה יכול למחול, לפי זה א"ש דיוסף לגבי אחיו לא נהג כמלך לכן מהני המחילה, וזה מדיוק מה שאמר להם אני יוסף אחיכם לכן אני יכול למחול לכם.

האם יש חיוב לאדם לשלם כסף על קבורת אביו

מה שדנתם בשם הפוסקים האם יש חיוב לאדם להוציא ממון על קבורת אביו או דילמא אין לו חיוב להוציא ממון על קבורת אביו.

הב"ח יוסף נחמן אולמאן נ"י ישיבת קהילת יעקב בני ברק

נראה לציין מה שכתב בזה זקני החתם סופר כתובות צ"ה ע"ב ב"ד"ה ואין חיובין בקבורת וז"ל דע לענין חיוב קבורת כל המתים, הנה פשוט מי שהניח מעות הוא קודם לירשו וקבורים אותו מעובדו, ואפילו ציוה שלא יקבורו מנכסיו לאו כל כמינה להעשיר יורשו ולהטיל עצמו על הצדקה וזה מבואר בפוסקים, אך מי שלא הניח כלום לא ידעתי אם יש שום חיוב על הקרוב לקבורו יותר מעל כל ישראל אם לא מטעם צדקה אתינן עלה שהקרוב קודם ומי שעשיר בנכסיו מן הקרובי, יתן יותר. אבל לומר אלו הניח מעותיו היית אתה יורש דאורייתא, ע"כ תתחייב אתה לבדך לקבורו לא מצאתי.

<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו הרב שמחה רובין שליט"א לרגל שמחת הבר מצוה לבנו כמר מנחם מנדל נ"י יהא רעוא שבוכות זיכוי רבבות ירוה נחת מכל ויצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו הרב חיים המרמן שליט"א מנכ"ל מרכז רפואי צאנו לרגל השמחה הכפולה במעונו שמחת היינס בנו כמר רפאל משה יוסף נ"י לעול התורה והמצוות ושמחת הולדת הבת תחי' יהא רעוא שבוכות זיכוי רבבות ירוה נחת מכל ויצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו הרב מאיר אברהם שטיינר שליט"א מאנסי לרגל שמחת היינס נכדו כמר שלמה נ"י בן לבנו הרב משה יהודה שליט"א לבריתו של אברהם אבינו יהא רעוא שבוכות זיכוי רבבות ירוה נחת מכל ויצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו הרבני הנגיד הנכבד הרה"ג מרדכי זיסקינד סג"ל לנדא שליט"א לונדון לעילוי נשמת אביו הגאון רבי מאיר לנדא זצ"ל בן הרה"ג רבי מרדכי זיסקינד זצ"ל אב"ד דראבוביטש-אנטווערפן-ת"א נלב"ע כ"ג טבת תשמ"ט ת.נ.צ.ב.ה.</p>
---	---	---	--